1

వేసవి మధ్యాహ్నం. గాలి లేదు. ఏ గదిలో నడుం వాలుద్దామన్నా వుక్క. క్రాంప్టన్ గ్రీవ్స్ - ర్యాలి - ఖేతాన్ పంకాలన్నీ నిర్జీవంగా చూస్తున్నాయి. పవర్ కట్.

చదువుకుందామంటే వళ్లంతా చెమట. చదవాలనిపించదు. అయినా పేపర్ తీశాను. హెడ్డింగ్స్ చూస్తూ పేజీలు తిప్పుతోంటే ఓచోట చూపులు అతుక్కుపోయాయి.

బోల్డన్ని ఫోటోలు. అందులో ఓ ఫోటో చూస్తుంటే జ్ఞాపకాల దొంతర్లోంచి గుసగుస. ఫోటోగ్రాఫర్ పేరు కోసం చూశాను. కె.ఎస్. - అని వుంది. ఊరు పేరు లేదు.

తిరిగి ఫోటో వేపు చూశాను. ఊపిరి ఆగింది. కళ్ల అందాలని సజీవంగా పట్టుకునే నేర్పు ఎవరికుంది? ఎన్నో జ్ఞాపకాలు. కాసిని నవ్వులు. కొంచెం కన్నీళ్లు.

ఇంకెవరూ?

సురేష్!

అవి పదవ తరగతి పాసై కాలేజి చదువులకి వెళ్లిన తొలి దినాలు. పదహారేళ్ల వయస్సు - ఫ్రెష్ అడాల్‌సెంట్ ఏజ్. ఆలోచనలు - వూహలు - కలలు అన్నింటా స్వచ్ఛతే. కోయిల కూసినా - సంధ్య వాలినా - మెరుపు మెరిసినా - అబ్బాయి కన్ను కొట్టినా అంతా ఉద్వేగమే.

ప్రతీది నూతనంగా - సజీవంగా - శాశ్వతంగా తోచే వయస్సు.

అదిగో సరిగ్గా అటువంటి లేత మనసులో మెరుపల్లే మెరిసాడు సురేష్.

ఒకానొక నవంబరు నెలలో గ్రంథాలయ వారోత్సవాల సందర్భంగా కాకినాడు లైబ్రరీలో ఇంటర్ కాలేజి విద్యార్థినీ విద్యార్థులకి వ్యాస రచన - వక్తృత్వపు పోటీలు జరుగుతోంటే కందుకూరి రాజ్యలక్ష్మి కాలేజీ తరపున వ్యాస రచన పోటీకి నేను - వి.టి.

కాలేజ్ నుండి వక్తృత్వపు పోటీకి సురేష్ కాకినాడ వెళ్లాం.

ఇచ్చిన టాపిక్‌పై అనర్గళంగా మాట్లాడేస్తున్న సురేష్‌ని చూస్తుంటే భలే ఆశ్చర్యంగా అనిపించింది. అతనికి మొదటి బహుమతి వచ్చింది. వ్యాస రచనలో నాకు ప్రథమ బహుమతి వచ్చినా పెద్దగా సంతోషమనిపించలేదు. నేనేం రాసానో నాకు, ఆ జడ్జిలకు మాత్రమే తెలుసు. కాని వక్తృత్వ పోటీలో పాల్గొంటే ఓ విషయం పట్ల నా ఆలోచన - అవగాహ నలుగురితో చెప్పుకున్నట్టుంటుంది. అభిప్రాయాలు సరియైనవో కావో తెలుస్తాయ్. సురేష్‌లా మాట్లాడ గలిగితే? నేనలా మాట్లాడగలనా?

"విషయం మీద అవగాహన వున్నా ఎందుకని వక్తృత్వంలో పాల్గోవు?" అడిగాడొక రోజు సురేష్.

"బహుశా నే పెరిగిన వాతావరణం అనుకొంటా".

"అంటే" అయోమయంగా అడిగాడు.

"ఆడపిల్లలు గట్టిగా మాట్లాడకూడదు, పెద్దగా నవ్వకూడదు, తలెత్తి నడవకూడదు అనే సంస్కృతి మా ఇంట్లో వుంది. నా బాల్యమంతా అతి ఒద్దిగ్గా గడిచిపోయింది. ఇప్పుడిప్పుడే ఇంట్లోవాళ్లకి ఇష్టం లేకపోయినా తిట్లు చివాట్లు తింటూనో, ఒప్పించో ఇలా పోటీలంటూ బయటికి రాగలుగుతున్నాను. అయినా అంతర్లీనంగా ఇంట్లోవాళ్ల భావాల ప్రభావం నాపై వున్నట్టుంది. అందుకేనేమో గట్టిగా మాట్లాడినా, నవ్వినా వులిక్కిపడతాను" ఆలోచిస్తూ చెప్పాను.

"ఛ. ఛా. అవన్నీ చెత్త భావాలు. హాయిగా, నిర్భయంగా నవ్వుతూ మాట్లాడవోయ్. ఎంతసేపు నవ్వగలవో నవ్వు. చూస్తాను" చిర్నవ్వుతో అన్నాడు సురేష్.

అలా అలా భావాలని - అభిప్రాయాలని స్పష్టంగా వ్యక్తపరచగలిగే స్థితికి సురేష్ సాంగత్యంతో చేరుకొన్నాను.

సురేష్‌కి ఫోటోగ్రఫీపై చక్కని అవగాహన వుంది.

ఓరోజు నా ఫోటోలు తీస్తానని అడిగాడు.

"నావా? ఎందుకు?" అడిగాను.

"ఆల్బమ్‌లో పెట్టుకోవచ్చు. పెళ్లికొడుక్కి చూపించడానికి కూడా పనికొస్తాయనుకో" అల్లరిగా అన్నాడు.

"ఛా. నేనేం పెళ్లికొడుకులకి ఇవ్వను" అన్నాను.

సురేష్ నవ్వి "నాకే కావాలి ఫోటోస్" అంటూ గులాబీ తోటలో ఆరేడు తీశాడు.

ఓ వారం రోజుల తర్వాత కాలేజ్‌కి వెళుతోంటే కనిపించి "సాయంత్రం తోట్లోకి రా" అని చెప్పాడు.

వెళ్లాను.

అప్పటికే సురేష్ వచ్చి ఎదురు చూస్తున్నాడు.

ఫోటోస్ చేతిలో పెట్టాడు.

'ఇవి నావేనా? నాలో ఇంత మెరుపుందా' నాలో నేనే తబ్బిబ్బై పోతుంటే బుగ్గపై ముద్దు పెట్టాడు.

ఆ ముద్దుని పట్టించుకోనట్టు "ఈ ఫోటోలేం చేస్తావ్?" అన్నాను.

"ఇవన్నీ నాకిచ్చేయ్. పోటీలకి పంపిస్తాను" అన్నాడు.

"సరే. తీసుకో".

"థ్యాంక్స్ చెప్పే పని లేదా?" అన్నాడు.

"ఎందుకు? ఫోటోస్ తీసినందుకా! నేనేం అడగలేదుగా. నువ్వే తీశావ్. నువ్వే తీసుకొన్నావ్. ఇంకెందుకేమిటి థ్యాంక్స్. గట్టిగా మాట్లాడితే నువ్వే నాకు చెప్పాలి" అన్నాను.

"ఫోటోస్‌కి కాదు".

"మరి"

చూపుడు వేలితో బుగ్గపై సున్నా చుడుతూ చిటికేసి "ఇందుకు" అన్నాడు.

ఈ రొమాంటిక్ సురేష్ నాకు చాలా కొత్త. ఏం మాట్లాడాలో తెలియలేదు. అప్పటివరకు ఓ స్నేహితుడిగా నన్ను తీర్చిదిద్దే ఓ ఆప్తునిలా తోచే సురేష్ జీవనరాగ పదనిసలు యుగళగీతంలా చేయి చేయి కలిపి అడుగులు వేద్దాం - రా రమ్మని పిలుస్తున్న ప్రియతములా అనిపిస్తుంటే మౌనంగా అతనితో కసి తోటలోంచి బయటికి వచ్చాను.

తర్వాత పరీక్షల హడావుడి. ఆ తర్వాత ఫలితాల విజయోత్సవం.

అక్కలిద్దరి పెళ్ళిళ్లతో ఆర్థికంగా చితికిపోయిన నాన్న నా పెళ్లికి ఎదిగిన ఆడపిల్ల అంటూ తొందర పడలేదు. 'ఈ రోజుల్లో అంతా చదువుకుంటున్నారు. నీ ఇష్టం వచ్చినంత వరకు చదువుకో. లేదా ఏదైనా ఉద్యోగం చేయి. ఆ డబ్బు బ్యాంక్‌లో వేస్తే కట్నంగా ఉపయోగపడొచ్చు' అంటూ సలహా ఇచ్చాడు.

'కట్నం ఇచ్చి పెళ్లా' అంటూ మనసు దీర్ఘం తీసింది. సురేష్ గుర్తొచ్చాడు. ఆనాడు తోటలో ఆ మాటలు తప్ప తిరిగి ఏ రోజూ మా ఇద్దరి నడుమ అటువంటి సంఘటనలేం జరగలేదు.

పై చదువులకని సురేష్ ఢిల్లీ వెళ్లాడు. నే 'లా'లో జాయిన్ అయ్యాను. ఢిల్లీ వెళ్లిన తొలి దినాల్లో ఉత్తరాలు రాసిన సురేష్ రానురాను రాయటం మానేశాడు.

అతని జ్ఞాపకాలు, నేను అన్నివిధాల ఎదగడానికి అతనిచ్చిన ప్రోత్సాహం - ధైర్యం హృదయాన్ని హత్తుకొని వున్నాయి.

ఢిల్లీ నుంచి వచ్చినప్పుడు సురేష్ పుస్తకాలు - క్యాసెట్స్ తీసుకొచ్చి ఇచ్చేవాడు. ఢిల్లీ జీవన విధానాన్ని చెప్పేవాడు.

అటువంటి సురేష్ ఓసారి వచ్చి వారమైనా నన్ను కలవలేదు. నేనే అతన్ని పట్టుకొని నా దగ్గరికి రాలేదేంటి? అడిగాను.

"సాయంత్రం గౌతమీ లైబ్రరీ దగ్గరికి రా" అన్నాడు.

కొత్త కట్టడాలకి ఎదురుగా పురాతన నిత్యనూతన పొగడ చెట్టు కింద చప్టాపై కూర్చొని ఎదురు చూస్తుండగా సురేష్ వచ్చాడు.

"ఐయామ్ సారీ వందనా! మా మేనత్త గారమ్మాయి ప్రసూనతో పెళ్లి నిశ్చయం అయింది. చిన్నప్పట్నుంచి నేనే తనకి కాబోయే భర్తనని నలుగురు అంటుండటంతో ప్రసూన నాపై ఆరకమైన అభిమానాన్ని తనలో పెంచుకుంది. ఆ విషయం నాకీ మధ్యే తెలిసింది. నేనామెని చేసుకోననేసరికి చాలా అప్‌సెట్ అయి నిద్రమాత్రలు మింగేసింది. సమయానికి డాక్టర్ దగ్గరికి తీసుకు వెళ్లారు. ఇప్పుడు బాగుంది. అంతా నన్నే దోషిగా చూస్తున్నారు. నాన్నగారు బాగా పట్టుబట్టి ఒప్పించారు. ఇన్నాళ్లు నాకు నచ్చినట్లు జీవితం గడిపిన నేను అతి ముఖ్య విషయంలో మరొకరి ఒత్తిడికి లొంగాల్సి వచ్చింది. ఐయామ్ సారీ వందనా! ఐయామ్ సారీ" అసంతృప్తి, ఆవేదనా, నిస్సహాయత నిండిన స్వరంతో చెపుతోన్న సురేష్‌ని చూస్తుంటే నోట మాట రాలేదు.

అతన్ని ఎలా ఓదార్చాలో, ఎలా ధైర్యం చెప్పాలో అర్థం కాలేదు. నాలోని బాధని ఎలా వ్యక్తపర్చాలో, అసలు చెప్పాలో, అక్కరలేదో తెలియక నిశ్శబ్దంగా వుండిపోయాను.

సురేష్ పెళ్లి ప్రసూనతో అయింది. నా 'లా' పూర్తి అయింది. సురేష్ ఢిల్లీలోనే సెటిల్ అయ్యాడు. పెళ్లి తర్వాత నన్ను అతను అస్సలు కలవలేదు. పెళ్లి చేసుకోకపోతే పోయాం. స్నేహితులుగానైనా ఎందుకుండలేకపోయాం అనుకునేదాన్ని.

మొదటిసారి కోర్టులో అనర్గళంగా - స్పష్టంగా - నిర్భయంగా నేను వాదించిన రోజు సురేష్ ఎంతలా గుర్తొచ్చాడో! ఆనందంతో - కృతజ్ఞతతో చెమ్మగిల్లిన నయనాలకి తెలుసు.

'సురేష్! నే వాదించాను. నువ్వానాడు నాకిచ్చిన స్ఫూర్తితో - నేనీనాడు వాదించాను' - హృదయ ప్రాంగణంలో ఎన్నెన్ని ప్రణామ పుష్పాలో ...

ఇదిగో మళ్లీ ఇక్కడ ఇలా సురేష్‌కి సంబంధించిన వార్త.

ఫ్యాన్ తిరగటం మొదలు పెట్టింది.

'పవర్ వచ్చిందా' అనుకొంటుండగా కాలింగ్ బెల్ మోగింది.

తలుపు తీశాను. రవ్వంతైనా కష్టం లేకుండా గుర్తించాను.

సురేష్!

"రా. రా. భలే వచ్చావ్. నీ ఫోటో పేపర్లో చూశాను. ఎందుకేశారో ఏమిటో ఇంకా చదవలేదు. ఎప్పుడొచ్చావ్?" ఆశ్చర్యానందాలతో అడిగాను.

"నీదేగా అది. ఆ ఫోటోకి నేషనల్ అవార్డు వచ్చింది. హైదరాబాద్ ఎప్పుడొచ్చావ్? రాజమండ్రి వెళ్లినప్పుడు నీ అడ్రస్ అడిగితే మీ ఇంట్లోవాళ్లు ఇచ్చారు. సాయంత్రం యూనివర్సిటీ ఫైన్ ఆర్ట్స్ వాళ్లు సన్మానం చేస్తున్నారు. నువ్వు కూడా రావాలి" అన్నాడు.

"సాయంత్రమా? క్లయింట్స్ వస్తారే" అన్నాను.

"ఎలా వుందోయ్ నీ ప్రాక్టీస్"

"గట్టిగా వాదిస్తున్నానోయ్"

"నే చాలా భయపడ్డాను వందనా. నావలన నువ్వు అప్‌సెట్ అయి చదువు పాడు చేసుకుంటావేమోనని" అన్నాడు.

"ప్రసూన ఎలా వున్నారు? పిల్లలా? నీ విషయాలు చెప్పు. కాఫీ - టీ ఏం తీసుకుంటావ్?" అడిగాను.

"ఓ పాప, బాబు. పాపకి మూడేళ్లు. బాబుకి ఏడాది నిండుతోంది. బాబు పుట్టిన నాలుగు నెలలకే ప్రసూన యాక్సిడెంట్‌లో పోయింది" - అన్నాడు సురేష్.

"ప్రసూన పోయారా? అరే నాకు తెలియదే"

"ఇంతమంచి లాయర్‌వి అయ్యావ్ పెళ్లెందుకు చేసుకోలేదు?" అడిగాడు సురేష్.

"మంచి లాయర్ అయితే చేసేసుకోవాలా?" పాల గిన్నె స్టౌపై పెడుతూ అడిగాను.

"అలాగనికాదు. ఎందుకు చేసుకోలేదు?" రెట్టించి అడిగాడు.

"పెళ్లి చేసే స్థితిలో లేక చదివించారు. చదువు తర్వాత ప్రాక్టీస్. వీటిలో పడి నాకు పెళ్లంటే ఆసక్తిపోయింది. అంతేతప్ప ప్రత్యేకమైన కారణాలేం లేవు" చెప్పాను.

"ప్రసూన పోయాక మళ్లీ పెళ్లిచేసుకోమని చాలామంది చెప్పారు. ఇంట్లోవాళ్లైతే రోజూ గోలే. నాకే చేసుకోవాలనిపించలేదు. కానీ ఈమధ్య తిరిగి పెళ్లి చేసుకోవలనిపించింది అన్నాడు సురేష్.

కలిపిన కాఫీ కప్పుల్లో పోసి అతనికి ఒకటిచ్చి నేనొకటి తీసుకున్నాను.

అతను కాసేపు మౌనంగా వుండి "గతంలో నిన్ను చేసుకోలేకపోయాను. పెళ్లయి ఇద్దరు పిల్లలు వున్నారనే విషయంలో నీకే అభ్యంతరం లేకపోతే మనిద్దరం పెళ్లి చేసుకోవాలని నాకుంది. ఏమంటావ్?" నిదానంగా అడిగాడు.

ఇది నే ఊహించని ఆహ్వానం. పెళ్లి, పిల్లలు కంటే అతనికి నేనంటే అభిమానం నిండుగా వుండటం ముఖ్యం కదా.

"మీ ఇంట్లో అభ్యంతరం వుండదా" అడిగాను.

"నేనింకా ఎవరికీ నీ విషయం చెప్పలేదు. ముందు నీకిష్టమో లేదో తెలిస్తే మిగిలిన విషయాలు. నీకిష్టమైతే చాలు. మరొకరి ఇష్టాయిష్టాలతో నాకేం పనిలేదు" అన్నాడు సురేష్.

సురేష్‌ని తిరస్కరించాలనిపించలేదు. నేను జవాబు చెప్పకముందే "నాకిద్దరు పిల్లలు. మరో బిడ్డ ప్రసక్తి లేదు" స్పష్టంగా చెప్పాడు సురేష్. అతను పిల్లలు వద్దనుకుంటున్నాడో లేక పిల్లలు పుట్టే అవకాశం లేకుండా ఆపరేషన్ చేయించుకున్నాడో అర్థం కాలేదు.

అదే అడిగాను.

"పిల్లలొద్దు".

"ఎందుకని?"

"ఇద్దరున్నారుగా"

"ఉంటే?"

"చాలరా"

"మరొకరుంటే ఏమవుతుంది?"

అతను జవాబు చెప్పలేదు.

"పెంచటం కష్టమా?" అడిగాను.

"కాదు. తల్లిలేని ఆ పిల్లలని ప్రేమగా చూసే స్త్రీ కావాలి. సొంత పిల్లలుంటే అది కష్టం".

"నేనో బిడ్డని కంటే ఈ పిల్లల్ని ప్రేమగా చూడనని అంత కచ్చితంగా ఎలా అంటున్నావ్?"

"సొంత పిల్లలపై ప్రేమ సహజం కదా" ఓపిమని చెప్పాడు.

"నా పిల్లలు, నీ పిల్లలు అనే తేడా లేకుండా పెంచుతాను. అప్పుడు అభ్యంతరం వుండదుగా?"

"వద్దు. స్పర్ధలు వస్తాయి" స్పష్టంగా అన్నాడు.

"నమ్మకం లేదా" ఆశ్చర్యం వేసింది నాకు.

"ఆఁ" చప్పున అన్నాడు.

"నీ భార్యగా, నీ పిల్లలకి తల్లిగా నీ యింటికి రమ్మని నన్నాహ్వానిస్తున్నావ్. నేనో బిడ్డని కంటె వాళ్లిద్దర్నీ బాగా చూడలేనని గట్టిగా నమ్ముతున్నావ్ కదా! నే కన్న పిల్లలు కారు కాబట్టి బాగా చూడననే నమ్మకం నీకు లేనట్టే నే కన్న పిల్లలు కారు కాబట్టి వాళ్లకి నాపై ప్రేమ వుంటుందని నేనెలా నమ్మాలి. నాకు తోడుగా మీరంతా ఎప్పుడూ వుంటారని నేనెలా ఆశపడాలి. నీకు నాపై లేని నమ్మకం, నాకు మాత్రం నీపట్ల, నీ పిల్లల పట్ల ఎలా వస్తుంది?" ఏమాత్రం ఆవేశపడకుండా, స్పష్టంగా, నిర్భయంగా, శాంతంగా అడిగాను.

సురేష్ కళ్లల్లో కలవరం.

"పిల్లలు వద్దన్నావనే అసంతృప్తితో ఈ పిల్లల్ని బాగా చూస్తాననే నమ్మకం ఏముంది? నీ పిల్లలు నా పిల్లలు ఏంటి? ఇద్దరు చాలు. ఇంకెవరు వద్దనే నిర్ణయం నాకు రావాలి. అంతేకాని పిల్లలు నే కనాలో వద్దో కూడా నువ్వు నిర్ణయించేస్తావా? పెళ్లి లేకపోతే వచ్చే నష్టం ఏం లేదుకాని ఇలా ముందే పిల్లలు కనాలి, వద్దులాంటి ఒప్పందాలతో నీ జీవితంలోకి రాలేను" స్పష్టంగా చెప్పాను.

సురేష్ కాసేపు ఆలోచిస్తున్నట్టుండిపోయాడు.

"మరోలా అనుకోకు వందనా. పిల్లలపై ఇష్టం నన్నలా మాట్లాడించింది. ముందే అన్ని విషయాలు స్పష్టంగా మాట్లాడుకోవాలిగా. కాస్త నిదానంగా ఆలోచించు" అన్నాడు.

"వద్దు సురేష్. ఆలోచించటానికేం లేదు. మాతృత్వం స్త్రీకి వరమో - శాపమో తెలియదు. కాని జీవితంలో చాలామందికి చాలాసార్లు దుఃఖానికి కారణమవుతోంది. పిల్లలు పుట్టలేదని విడాకులు ఇచ్చేవాడొకడూ - లేదా ఆవిడ ఆత్మహత్య చేసుకునేదాకా సతాయించేవాడొకడూ - అదీ ఇదీ కాకపోతే చంపేవాడొకడు, తాగొచ్చి తన్నే భర్తని వదిలి

పోదామంటే పిల్లల్ని ఇవ్వనని బెదిరించేవాడొకడూ - పిల్లల్ని కనటానికి, పెంచడానికి తన సర్వశక్తులు ఫణంగా పెట్టే ఆడవాళ్లకి పిల్లల్ని కనాలో వద్దో నిర్ణయించుకునే స్వేచ్ఛ మాత్రం లేదు. రోజూ ఇలాంటి విషయాలు విని, చూసి మగవాళ్లెందుకింత కఠినంగా వుంటారో అనుకునేదాన్ని. నువ్వూ వాళ్లందరిలానే ఆలోచిస్తున్నావ్. స్త్రీ పురుష సాంగత్యంలో అవగాహనున్న తోడు నాక్కావాలి తప్ప, నీలా ఆలోచించే వాళ్లు నాకక్కర్లేదు" - స్పష్టంగా చెప్పాను.

సురేష్ కళ్లల్లో నాకే భావాలు కనిపించలేదు. కాఫీ తాగి వస్తుందంటూ వెళ్లిపోయాడు.

నెల రోజుల తర్వాత సురేష్ నుంచి శుభలేఖ వచ్చింది.

పెళ్లి ఎక్కడైనా - పెళ్లి కూతురెవరైనా పురుష నిరంకుశత్వపు వలలో చిక్కుకున్న మరో మాతృత్వమే కదా ఆ జీవితం ...

• ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వారపత్రిక, జనవరి 1994 •